

بررسی تأثیر مکان قرارگیری انواع ساختارهای نوررسان بناهای تاریخی در

میزان نورگیری وجوه گوناگون

(نمونه مطالعاتی: مسجد امام و مسجد شیخ لطف الله)

آسیه کلانتر کهدمی^{۱*}، خدیجه خالدی^۲، نیما ولی بیگ^۳

۱- کارشناس ارشد هنر اصفهان معماری، دانشکده معماری و هنر، fereshteh.kalantar@gmail.com

۲- کارشناس ارشد هنر اصفهان معماری، دانشکده معماری و هنر، kh.memar67@gmail.com

۳- دکترای مرمت بنا، استادیار دانشگاه هنر اصفهان، دانشکده حفاظت و مرمت، n.valibeig@aui.ac.ir

چکیده

یکی از ویژگی‌های بارز معماری ایران بهره برداری از نور روز در فضاهای معماری است. معمار ایرانی با مهارت و دانش منحصر به فرد خود سعی در به کارگیری انواع نورگیرهای متناسب با فضا داشته است. با بررسی میزان ورود نور در فضاهای معماری ایران می‌توان از آن برای بهینه‌سازی شرایط آسایش اقلیمی و کاهش استفاده از منابع گرمایش و سرمایش (فسیلی) در معماری امروز الگوبرداری کرد. باور بنیادی این پژوهش آن است که تصویر و اندازه‌ی ساختارهای نوررسان بر روی درصد نورپذیری وجوه گوناگون بناهای تاریخی تأثیر مستقیم دارد. پژوهشگران تنها به نام‌گذاری انواع نورگیرها در معماری ایرانی و مفاهیم نمادین نور پرداخته‌اند ولی تاکنون به دسته‌بندی و تأثیر ساختار فرمی و مکان نورگیرها به تصویر ریز و دقیق پرداخته نشده است. این مقاله برای نخستین بار پس از دسته‌بندی کلی نمونه‌ها به بررسی تأثیر مکان قرارگیری نورگیرها در وجوه گوناگون خواهد پرداخت. این پژوهش برآن است تا با بررسی نورگیرهای مسجدامام و مسجد شیخ لطف الله اصفهان به میزان تأثیر مکان نورگیرها در میزان نورگیری فضاهای این مساجد بپردازد. با بررسی میدانی به برداشت تک تک نمونه‌ها و سپس ترسیم آنها در نرم‌افزارهای مدل ساز پرداخته و درصد نورگیری و جهت وجوه آنها مشخص خواهد شد. با تحلیل‌ها و بررسی‌های انجام شده آشکار شد که بیشترین درصد ورود نور به فضاهای مساجد ایرانی از دیوارها می‌باشد که در این میان دیوار رو به حیاط با توجه به نوع استفاده از فضا (زمستان یا تابستان) اهمیت بیشتری دارد.

واژه‌های کلیدی: نورپردازی طبیعی، نورگیر، فرم نورگیر، وجوه نورگیر

۱- مقدمه

نور به عنوان یکی از عوامل اصلی در معماری سنتی ایران نقش تأثیرگذاری را ایفا کرده است. معمار ایرانی در بناهای مختلف و به روش‌های گوناگون از نور طبیعی بهره جسته است. در هر دوره‌ی زمانی می‌توان نوع سطوح بازشو را به شیوه‌های متنوعی دید. نوع بازشوها، تعداد و تصویر آنها با توجه به کاربری بنا، مصالح در دسترس و وجوه مختلف بنا انواع مختلفی دارد. در بناهایی مثل مسجدها و مدرسه‌های مختلف نحوه‌ی نورگیری متفاوت است. معماری ایرانی در زمینه‌های گوناگون از جمله انواع نورگیرها دستاوردهای ارزشمندی دارد که نیازمند بررسی و شناساندن آن به جامعه‌ی معماری ایران و جهان و همچنین استفاده از الگوهای آن در معماری معاصر است. برای انتخاب نمونه‌های مطالعاتی دو مسجد شاخص عصر صفوی اصفهان که دارای انواع نورگیرها می‌باشند در نظر گرفته شد.